

Nacionalni park Sjeverni Velebit

Najmlađi Nacionalni park

Veliki, naizgled goli blokovi stijena s mnoštvom pukotina, teško prohodne šume, maleni i veliki doci, travnate krške doline, jame, ponikve, sniježnice, lokve i škrape. Prostor sjevernog Velebita pravi je mozaik sastavljen od najrazličitijih staništa koja su dom mnogim biljnim, gljivljim i životinjskim vrstama čije smo bogatstvo tek počeli otkrivati.

Upravo je ova raznolikost krških oblika, živoga svijeta i krajobraza bila razlogom proglašenja Nacionalnog parka Sjeverni Velebit. Još davne 1930. godine to je na dosad nenadmašen način predocio veliki planinar i zaljubljenik u Velebit dr. Ivan Krajač riječima:

U veličanstvenoj povorci tu su za vječnost sabrana najdostojnija alpinska veličanstva kao nigdje drugdje na Velebitu, u tolikoj množini, a na takvoj visini i na relativno malom prostoru.

Poseban pečat krajobrazu sjevernog Velebita dao je čovjek. Stvorio je i održavao travnjake i lokve, gradio pastirske „stanove“ i suhozide. Danas nas na to podsjećaju zarasli tradicionalni putovi i ruševine starih građevina. Stvaranjem novih staništa – pašnjaka, lokava i suhozida – čovjek je ujedno omogućio život brojnim biljnim i životinjskim vrstama kojih inače ovdje ne bi bilo. Tako je obogatio biološku raznolikost Nacionalnog parka.

01 Pogled s Premužičeve staze na Rožanske kukove

02 Stari pastirski stan

03 Hrvatska sibireja (*Sibiraea altaensis ssp. croatica*)

04 Jastrebača (*Strix uralensis*)

Dosadašnja zaštita Velebita

Park prirode Velebit

- 01 Nacionalni park Sjeverni Velebit
- 02 Nacionalni park Paklenica

Park u brojkama
POVRŠINA 109 km²
DUŽINA oko 18 km
ŠIRINA 4-10 km
NADMORSKA VISINA 518-1676 m
NAJVVIŠI VRH Veliki Zavižan

Vrijednost i ljepota prirode Velebita odavno su prepoznati. U sklopu UNESCO-va programa Čovjek i biosfera (MAB – Man and Biosphere) planina Velebit uvrštena je još 1978. godine u mrežu svjetskih rezervata biosfere. Tri godine kasnije čitav Velebit postaje parkom prirode. Unutar njega čak su dva nacionalna parka – na jugu je Nacionalni park Paklenica, proglašen još 1949. godine, a na sjevernom je dijelu Nacionalni park Sjeverni Velebit, proglašen pola stoljeća kasnije. Stoga Velebit s pravom nazivamo Parkom nacionalnih parkova.

Nacionalni park Sjeverni Velebit obuhvaća i nekoliko ranije zaštićenih područja – Strogi rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi, Botanički rezervat Visibaba i Botanički rezervat Zavižan-Balinovac-Velika kosa, unutar kojega se nalazi i poznati Velebitski botanički vrt, proglašen spomenikom parkovne arhitekture.

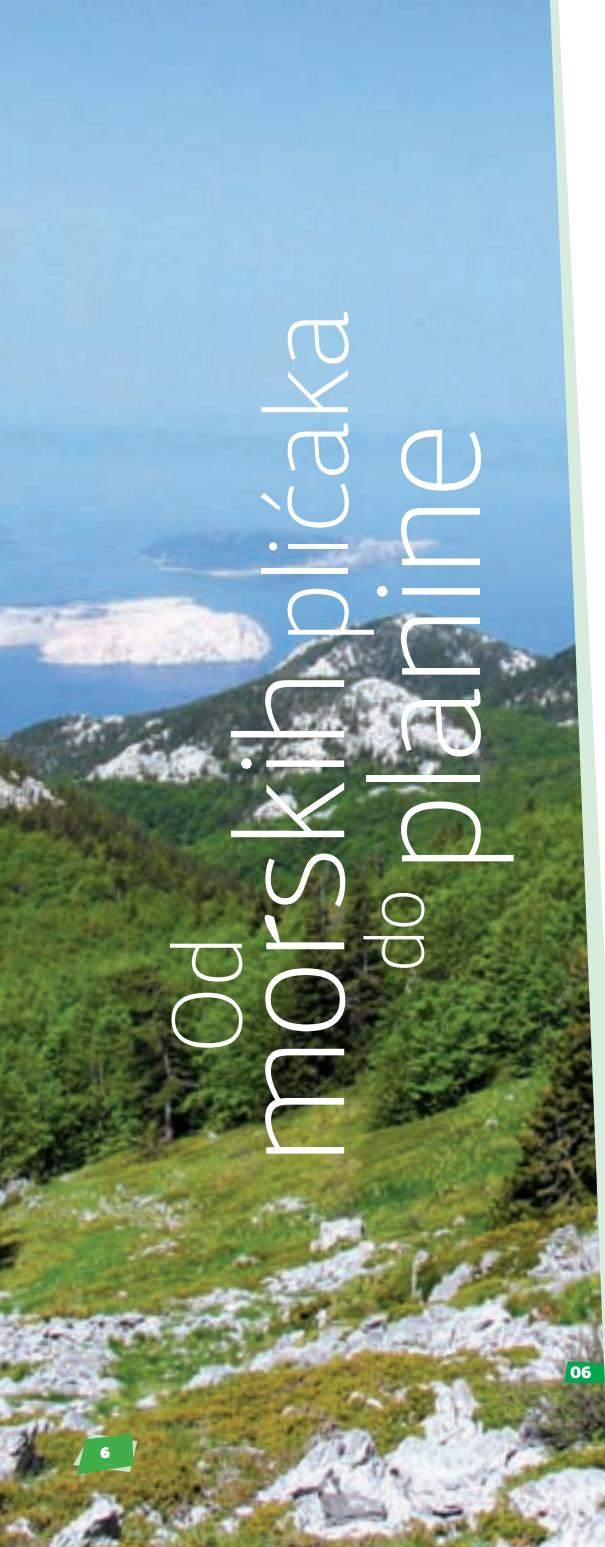
Jeste li znali?

Sjeverni Velebit je najmlađi, osmi po redu, nacionalni park u Hrvatskoj. U 2009. godini proslavio je 10 godina postojanja.

05 Veliki Lubenovac zimi

05

Od morskih paličaka do planine

Područje Nacionalnog parka Sjeverni Velebit izgrađeno je od sedimentnih stijena stvaranih u dugim razdobljima geološke prošlosti, u pradavnom plitkom moru u kojem je bujao život zajednica algi, riba i drugih životinja.

U tom moru dubokom svega nekoliko do par desetaka metara taložili su se karbonatni muljevi, pijesci i komadići skeleta morskih organizama. Stvrdnjavanjem ili cementacijom tih taloga nastale su stotine pa i tisuće metara debele karbonatne naslage današnjeg Velebita.

Morsko se dno polagano gibalo, a čitavo pravelebitsko područje lagano svijalo, lomilo, srušalo i dizalo u odnosu na razinu mora, te pomicalo od juga prema sjeveroistoku. Kretanje i izdizanje pravelebitskog područja – kolijevke velebitskih naslaga – bilo je posljedica tektonskih pokreta uzrokovanih pritiscima Afričke ploče na Europsku. Jači pritisci izazvali su i jače izdizanje istaloženih naslaga iznad razine mora, njihovo svijanje ili boranje i razlamanje ili rasjedanje. To je uz djelovanje atmosferilija – vode, leda i vjetra – ubrzalo destrukciju naslaga i stijena koja se očituje u njihovome fizičkome i kemijskom trošenju, tj. u odronjavanju, mrvljenju i otapanju. Tako su stvorene i nove mase blokova, kršja i ulomaka stijena. Te mase materijala, nošene potocima, rijekama i ledenjacima, taložene su u reljefnim udubljenjima poput uvala i dolina gdje su njihovim stvrdnjavanjem nastale klastične sedimentne stijene: od kršja breče, od šljunaka konglomerati, od pijesaka pješčenjaci, a od mješavine svih njih i ledenjačke morenske naslage.

Tektonski pokreti izazvali su razlamanje velebitskih stijena, pa se danas u samo jednom koraku s jedne stijene na drugu mogu preskočiti i deseci milijuna godina.

Jeste li znali?

Velebit je relativno mlada planina. Njegove stijene počele su se izdizati iznad razine mora prije 40-ak milijuna godina, no tek od prije 23 milijuna godina započinje razdoblje najjačih tektonskih pokreta i njegovo glavno izdizanje. Pritisak Afrike na Europu i izdizanje Velebita ne prestaje ni danas, a trajat će i u budućnosti.

07

08

06 Planina i more

07 Plitko more

08 Fosiliferni vapnenac - brahiopodni

09 Karbonatne breče - velebitske

Trag
vode
u kamenu

Krajolik Nacionalnog parka Sjeverni Velebit obilježen je prepoznatljivim krškim reljefom koji po raznolikosti, mnogobrojnosti i razvijenosti krških oblika ulazi u red najzanimljivijih krških područja svijeta. Za stvaranje ovog impozantnog krškog reljefa bile su presudne karbonatne naslage velike debljine, tektonska aktivnost koja je oblikovala reljef i voda obogaćena ugljičnim dioksidom koja je karbonatne naslage otapala.

Krš je poseban tip reljefa nastao uslijed kemijskog otapanja karbonatnih stijena, pod utjecajem vode obogaćene ugljičnim dioksidom. Korozijskim djelovanjem vode na površini oblikovani su bezbrojni krški oblici, od najmanjih grizina i kamenica do kipova, stupova, velikih kukova i ponikvi.

Grižine ili izjedline (škape, žlebovi ili žlibe, kamenice) su udubljenja u stjeni, različitih veličina i oblika što ovisi o količini oborina, sastavu stijene (udjelu kalcijevog karbonata u karbonatnoj stijeni), nagibu terena i raspucalosti stijene.

Škape su nastale uslijed korozijskog djelovanja vode duž pukotina formiranih u procesu taloženja naslage ili pri izdizanju, boranju i rasjedanju naslage.

Žlebovi ili žlibe kao i **kamenice** formiraju se u kompaktним stijenama pod utjecajem voda obogaćenih ugljičnim dioksidom.

Ponikve ili vrtače su udubine u terenu, ljevkastog, bunara-stog, tavastog ili nepravilnog oblika. Mogu nastati ili urušavanjem krova podzemnih šupljina u tektonski razlomljenim terenima ili korozijskim djelovanjem vode duž pukotina. Oblikovane su korozijskim radom vode.

Kukovi, stupovi ili kipovi nastali su uslijed selektivnog trošenja u čvršćim stijenama otpornijim na kemijsko i mehaničko trošenje od okolnih stijena.

- 10 Grižine
- 11 Kameni stražar
- 12 Kamenica
- 13 Kuk Strogir
- 14 Ponikve

Tajanstveni svijet

Skriven od vaših očiju, duboko u utrobi Sjevernog Velebita, nalazi se još jedan svijet, svijet krških podzemnih oblika, speleoloških objekata - jama i špilja.

Jame su tipični krški podzemni oblici nastali kemijskim i mehaničkim trošenjem stijena u tektonski razlomljenom terenu. To su speleološki objekti s vertikalnim ili strmo nagnutim kanalima ukupnog nлага većeg od 45 stupnjeva dok su špilje speleološki objekti s horizontalnim ili blago nagnutim kanalima.

Na području Nacionalnog parka Sjeverni Velebit do 2009. godine otkriveno je i djelomično istraženo više od 220 speleoloških objekata. Više od 95% pripada grupi jama. Područje Parka, a osobito Strogi rezervat Hajdučki i Rožanski kukovi, po velikom broju dubokih jama uvršteno je u najzanimljivije speleološke lokalitete svijeta. Unutar Parka otkrivene su i tri jame dublje od 1000 m: jamski sustav Lukina jama-Trojama, Slovačka jama i Velebita.

U jamama živi neobičan život svijet navikao na stalnu tamu, visoku vlagu i konstantnu temperaturu. Do 2009. godine u 20-ak speleoloških objekata do sada su utvrđene 33 vrste od kojih su neke endemi sjevernih Dinarida i Sjevernog Velebita. Tu žive kukci poput kornjaša, a česti stanovnici su i puževi. U jamama žive i stonoge, lažtipavci, pauci, rakovi, mnogočetinaši, a pronađeni su i školjkaši. Ipak, najpoznatija podzemna vrsta je velebitska pijavica, endem Sjevernog Velebita, dosad pronađena samo u četiri duboke jame strogog rezervata Hajdučki i Rožanski kukovi (Lukina jama, Slovačka jama, Velebita i Olimp).

15 Ulaz u podzemlje

16 Ledene barijere

17 Trenutak odmora

18 Ukras - koraloид

19 Život - velebitska pijavica (*Croatobranchus mestrovi*)

20 Na dnu jame

Jamski sustav Lukina jama – Trojama nalazi se na Hajdučkim kukovima. Ulaz u Lukinu jamu nalazi se na 1438 m n.v., a u Trojamu na 1475 m n.v. Sustav je istražen do dubine od 1392 m, samo 80-ak m iznad razine mora. U Lukinoj jami je 1994. godine otkrivena nova životinjska vrsta, do tada nepoznata velebitska pijavica.

Slovačka jama se nalazi na Malom kuku, ulaz joj je smješten na nadmorskoj visini od 1520 m, a istražena dubina je 1320 m.

Sustav Velebita – Dva javora nalazi se na padinama vrha Crikvena. Ulaz u jamu je smješten na 1557 m n.v., a jama je duboka 1026 m. Prva je u svijetu po dužini unutarnje vertikale (513 m).

Patkov gušť nalazi se na Gornjem kuku, ulaz u jamu smješten je na 1450 m n.v., a duboka

je 553 m. Potpuno je okomita od vrha do dna i predstavlja drugu najveću vertikalnu u svijetu.

Lubuška jama se nalazi na Hajdučkim kukovima, na 1500 m n.v., istražena dubina je 521 m.

Meduza je jama smještena na Rožanskim kukovima na 1600 m n.v., duboka 707 m. Osobita je po tome što ima vertikalnu dugu 450 m što je i druga najveća vertikala unutar nekog speleo-loškog objekta u svijetu.

Olimp je jama smještena na Begovačkom kuku na 1370 m n.v., duboka 531 m.

Xantipa je jama smještena na Vratarskom kuku na 1650 m n.v., duboka 323 m i velikim dijelom ispunjenja ledom i snijegom.

21 Ulaze u jame često je vrlo teško uočiti

Iako su među najvećim vrijednostima Nacionalnog parka Sjeverni Velebit, jame će ostati skrivene većini njegovih posjetitelja.

Bez posebnog dopuštenja Ministarstva kulture nije moguće obavljati bilo kakve aktivnosti u speleološkim objektima, a na području Strogog rezervata Hajdučki i Rožanski kukovi gdje se nalazi većina jama posjećivanje je ograničeno. Usto, ulaz u jame nije moguć bez posebnog znanja, opreme i vještine, a teren na kojem se nalaze teško je prohodan i može biti izuzetno opasan.

Jame kriju još mnoge tajne koje čekaju zaljubljenike podzemlja, speleologe i znanstvenike, da ih otkriju.

Jeste li znali?

Gotovo svako speleološko istraživanje donosi i nove spoznaje o živom svijetu jama Sjevernog Velebita. Najnovije je otkriće dosad nepoznate vrste pijavice, zelenkastog fluorescentnog od-sjaja, u kolovozu 2009. godine u Lubuškoj jami. To je druga vrsta pijavice otkrivena u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit, a radi se najvjerojatnije o za znanost novoj vrsti.

Između sunca, vjetra i snijega

22

Velebit je prirodna granica između kontinen-talne i mediteranske Hrvatske. U njegovom vršnom dijelu sukobljavaju se dvije različite klime, maritimna i kontinentalna, što uzrokuje nepredvidive vremenske prilike.

Područje sjevernog Velebita jedno je od najhladnijih i najvlažnijih područja Hrvatske. Zavižan je najsnežnija, najmaglovitija i naj-vjetrovitija meteorološka postaja s najnižom temperaturom u Hrvatskoj. Prosječna snježna zima traje dulje od sedam mjeseci, no snijeg ovdje može pasti i u ljetnim mjesecima. U udolinama i ponikvama snijeg se zadržava duže, a u jamama sniježnicama cijelu godinu.

Jedna je od glavnih klimatskih karakteristika ovog područja i bura – vjetar koji, najčešće u zimskim mjesecima, puše od kopna prema moru, a često dostiže orkansku jačinu. Bura na Velebitu puše i ljeti, ali je manje snage i kraće traje. Utjecaj bure jasno je vidljiv i na vegetaciјi – grane izloženih smreka često pokazuju smjer puhanja vjetra. Tijekom toplog dijela godine česte su grmljavine, a jedan od najviših vrhova na Sjevernom Velebitu zbog čestih udara gromova dobio je ime Gromovača.

Na području Nacionalnog parka Sjeverni Velebit podno vrha Vučjak smještena je najviša planinska meteorološka postaja u Hrvatskoj, na nadmorskoj visini od 1594 metra. S radom je započela 1. listopada 1953. godine i od tada radi bez ijednog dana prekida, unatoč surovim vremenskim uvjetima koji veći dio godine vla-daju u planini. Meteorološki se podaci svakodnevno, pa čak i u vrijeme jakih olujnih vjetrova, visokih snježnih nanosa ili grmljavina, šalju u Državni hidrometeorološki zavod u Zagreb. Na meteorološkoj postaji Zavižan svakodnevno se mjere i opažaju brojni elementi – tempe-ratura zraka, tlak i relativna vlažnost zraka, smjer i brzina vjetra, količina i tip oborina, količina i vrsta oblaka, sijanje sunca i atmos-ferske pojave.

Zbog specifične lokacije, zavižanska postaja ušla je u međunarodni registar meteoroloških postaja, te u sve međunarodne programe za praćenje tokova i promjena fizikalnog i kemij-skog sastava atmosfere na području Europe i Sredozemlja.

Jeste li znali?

Na meteorološkoj postaji Zavižan dosad je radilo ukupno 16 motritelja. Prvi je bio Nikola Miškulin, a najpoznatija je svakako obitelj Vukušić čiji članovi u tri generacije ovaj posao obavljaju već gotovo pola stoljeća. Jedina motriteljica koja je radila na postaji bila je Štefanija Vukušić.

SREDNJA GODIŠNJA TEMPERATURA **3,3 °C**

NAJVIŠA IZMJERENA TEMPERATURA **+28 °C**

NAJNIŽA IZMJERENA TEMPERATURA **-29 °C**

NAJVEĆA IZMJERENA BRZINA VJETRA

38 m/s ili 136,8 km/h

NAJVEĆA VISINA SNJEŽNOG POKRIVAČA: **320 cm**

23

24

25

22 Zima na Velebitu

23 Munja

24 Heliograf

25 Meteorološka kućica

A photograph of two chamois in a mountainous environment. One chamois is in the foreground, facing right, while the other is further back, facing left. They are surrounded by large rocks, green grass, and small flowers. A large, light-colored rock formation is visible in the background.

Riznica života

28

27

29

Pogled iz zraka na sjeverni Velebit otkriva fascinantan mozaik tamnih crnogoričnih i miješanih šuma, strmih kamenitih vrhunaca i litica prošaran travnjacima svih veličina. Te tamne šume pre-tapaju se u svijetle listopadne prema podnožju planine gdje zapadni obronci Velebita, prekriveni šikarom i makijom, gotovo uranjaju u more. Surovu ljepotu ovog prostora oblikuju ekstremni klimatski uvjeti – bura jačine do 144 km/h, temperature koje se spuste do – 25°C zimi, i do 0°C usred ljeta. Često šibana kišama i snijegom, živa bića ovdje ipak nerijetko pate od manjka vode jer se glavnina oborina kroz tlo procjeđuje u razvedeno podzemlje. Biljne, životinjske i gljivlje vrste koje ovdje obitavaju moraju biti prilagođene ekstremima. Za vrijeme ledenih doba, dok su sjeverniji krajevi bili okovani ledom, te su iste vrste zauzimale mnogo šire neprekinuto područje u ovom dijelu Europe. Slijedeći povlačenje ledene granice, i one su se povukle na sjever i vrhove visokih planina. Stoga su vrste koje nalazimo na planinama diljem Europe međusobno slične i nalik onima koje nastavaju daleki sjever. One, međutim, nisu identične: zahvaljujući stoljećima izolacije vrste su razvile jedinstvene inačice koje nazivamo endemima.

Među brojnim lijepim i zadivljujućim bićima koja obitavaju na prostoru Sjevernog Velebita su i mnoge rijetke i ugrožene vrste kao što su medvjed, vuk, ris, divokoza, tetrjeb, suri orao, sova jastrebača, planinski čuk, žutokljuna

galica, troprsti djetlić, leptiri apolon i crvenorubi crvenko, gljive gorka plamenka i prašumska planinka, te biljke žuti srčanik (encijan), medvjetka, patuljasti zvončić, hrvatski klinčić, krški runolist, bosanski i lukovičasti ljljan.

Jeste li znali?

Nacionalni park Sjeverni Velebit dio je Nacionalne ekološke mreže – sustava najvrjednijih područja za ugrožene vrste, staništa i krajobraze Republike Hrvatske, a predložen je i za Natura 2000 područje u sklopu priprema Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji. Natura 2000 je Europska ekološka mreža i čini osnovu zaštite prirode u Europskoj uniji. Kako bi se osiguralo da se ugrožene vrste i staništa nalaze u "povoljnem stanju očuvanosti" provodi se nadgledanje odnosno praćenje stanja (tzv. "monitoring") odabranih vrsta. U Nacionalnom parku Sjeverni Velebit prate se šumski ekosustavi, potkornjaci, oborinska voda, sove, djetlići i vrtna strnadica, a u pripremi je praćenje stanja travnjaka.

26 Divokoza (*Rupicapra rupicapra*)

27 Prisutnost velikih grabežljivaca znak je očuvanosti velebitskih šuma
28 Runolist (*Leontopodium alpinum*)

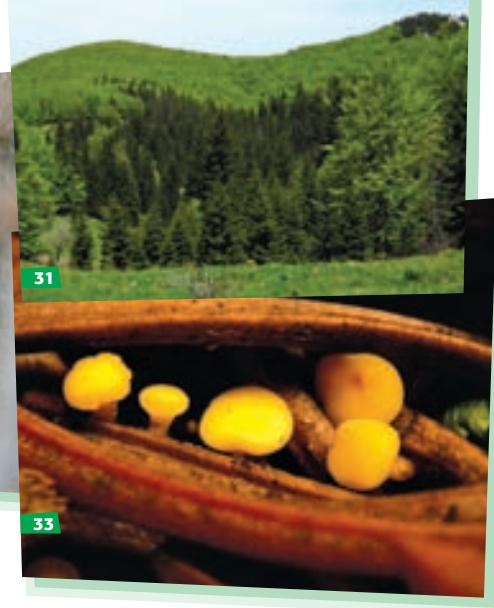
29 Prašumska planinka (*Tatraea dumbereensis*)

Slojevi zelenog

32

31

33

Glavno je obilježje svake planine vertikalna zonacija – prelazak staništa iz primorskih/ kontinentalnih u planinske u obliku pojasa. Sâmo vršno područje odlikuju tipične planinske biljke i životinje, a na nižim nadmorskim visinama sve se češće susreću mediteranske (primorske), odnosno kontinentalne vrste, ovisno o padini koju promatramo. Najviši vrhovi sjevernog Velebita obrasli su borom krivljem, smrekom te bukovim i gorskim favorom. Unutrašnje padine prekrivene su bukovim i bukovoj-jelovim šumama, a primorske padine obrasta hrast medunac i crni ili bijeli grab.

Zbog pažljivog gospodarenja šumama u prošlosti, a dijelom i zahvaljujući nepristupačnosti terena, šumski ekosustavi na području Parka vrlo su dobro očuvani. Prisutnost mrtvih i starih stabala u šumi omogućuje život za čak pet od devet europskih vrsta djetlića. Oni igraju važnu ulogu u šumskom ekosustavu, jer u njihovim starim dupljama borave mnoge vrste sisavaca i ptica, među kojima su i mali i planinski čuk.

Šume Sjevernog Velebita izuzetno su bogate gljivljim vrstama. Zahvaljujući prisutnosti starih i mrtvih stabala ovdje žive i one vrste kojima

su za život nužni krupni drvni ostaci jer oni nedostaju ili su rijetki u šumama kojima se ekonomski gospodari. Osim uočljivijim većim gljivama iz skupine bazidiomiceta, Park obiluje i slabo poznatim malenim askomicetima. Gljive razlaganjem vraćaju hranjive tvari u optjecaj te su izuzetno bitne za zdravlje ekosustava.

Jeste li znali?

Rijetka gljiva iz roda **čavlica** pronađena je na otpalim iglicama smreke i jele u gorskoj zoni. Slična gljiva do sada je otkrivena samo u slovačkim Tatrama. Potrebno je tek utvrditi radi li se o istoj vrsti, ili je ova čavlica možda nova, znanosti sasvim nepoznata vrsta!

30 Stabla pretplaninske šume bukve uvijena su poput lule zbog pritiska snijega

31 Mlado lišće bukve (*Fagus sylvatica*) ističe se svijetlom bojom u odnosu na crnogorične smreke

32 Planinski djetlić (*Dendrocopos leucotos*),

može se vidjeti u bukovim šumama sjevernog Velebita

33 Gljiva iz roda Čavlica (*Hymenoscyphus sp.*) na iglicama smreke

Bogatstvo koje nestaje

Travnjaci otvaraju prostor te su vrijedan dio krajobraza. Povećavaju raznolikost vrsta i staništa jer su vrste biljaka i životinja koje se tu nalaze specifične za travnjake. Iako se čini da su oduvijek tu, gotovo svi travnjaci Velebita djelo su ljudskih ruku. Već samim time važan su dio kulturne baštine, a na mnogima se nalaze i ostaci građevina. Kako bi napravili mesta za travnjake, naselja i vrtove, tadašnji stanovnici Velebita krčili su šumu koja je nekad neprekinuta prekrivala čitavo područje. Jednom stvoreni, travnjaci su se dalje održavali ispašom, košnjom i uklanjanjem drvenastih biljaka. Danas napušteni, travnjaci se bez održavanja postupno ponovno pretvaraju u šumu. Mlada stabla i gusta šikara uz rub travnjaka koji se sve više povlači čest su prizor na Velebitu.

Travnjaci su tako najugroženiji tip staništa u Parku, kojemu neminovno prijeti nestanak, te zahtijevaju aktivnu zaštitu – uklanjanje drvenastih vrsta, košnju i ispašu.

U bogatstvu živog svijeta travnjaka ističu se leptiri. Njihova prisutnost vrlo često ovisi o biljci hraniteljici kojom se hrane gusjenice. Dok odrasli leptiri nisu toliko izbirljivi, gusjenice su često vrlo određene kada je u pitanju hrana. Osim jarko obojenih dnevnih leptira, vrlo je bogata i fauna noćnih leptira, nešto manje

uočljivih, ali često vrlo lijepih i zanimljivih kukača. Brojni vrstama i jedinkama, leptiri su važni u hranidbenoj mreži te su jedan od glavnih izvora hrane brojnim pticama.

Travnjaci su i vrijedno hranilište za rijetke vrste ptica grabljivica šireg okolnog područja kao što su suri i patuljasti orao. Grabljivice su često ugrožene jer im je zbog njihovog krajnjeg (vršnog) položaja u prehrambenoj mreži potreban velik teritorij, mir u staništu te odgovarača područja za gnijezdenje i lov, te se sporo razmnožavaju i imaju mali broj potomaka.

Jeste li znali?

Leptir gorski plavac koristi se osebujnom prijevarom: gusjenice žive isprva u cvjetnim pupovima križnog srčanika, a nakon četvrtog presvlačenja mravi ih odnose u mravinjak i ondje hrane, misleći da se radi o njihovim vlastitim ličinkama! Iako gusjenica ne nalikuje ličinki mrava, uspjeva ih u to uvjeriti pomoći mirisne izlučevine, budući da mravlјim svijetom prvenstveno upravljaju mirisi.

34 Mirovo je jedan od većih travnjaka u Parku

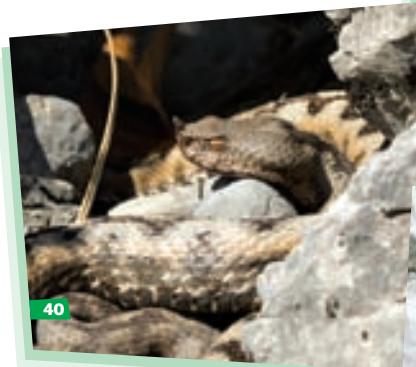
35 Travnjaci su bogati biljnim vrstama

36 Zanimljiva vrsta noćnog leptira iz porodice sovica (*Noctuidae*)

37 Gorski plavci (*Maculinea alcon f. rebeli*) se pare

Surova ljepota

40

39

41

Kamenjar je vrlo posebno i razbacano, izolirano, rascjepkano stanište koje zahtijeva posebne priлагodbe za uspjeh. Zbog toga je uvjetovao razvoj endemičnih vrsta i opstanak starih evolucijskih linija, poput dinarskog voluhara. Uvjeti života na kamenjaru pomalo su nalik pustinji – nema zaklona od sunca koje je na planini vrlo jako zbog rjeđeg zraka, a voda se na kamenju vrlo kratko zadržava. Spas za životinje su kamenice – plitka udubljenja u stijeni u kojima se zadržava kišnica. Važan je izvor vode u ovakvim uvjetima rosa. Biljke kamenjarke uglavnom su niskog, jastučastog rasta, svijetle boje i prekrivene dlakama, kako bi smanjile isušivanje i lakše podnijele ekstremne klimatske uvjete.

Kamenjar čine dva različita tipa staništa – stijene i sipar. Iako je naizgled gola i nenastanjena, sama površina stijena često je prekrivena korastim lišajevima – ono što se čini sivkastim ili zelenkastim mrljama na kamenu zapravo je živi organizam! Manje tvrdokorni oblici života dom pronalaze u pukotinama stijena, gdje se nakuplja zemlja pa se biljke mogu zakorijeniti. U pukotinama se skrivaju i različite vrste kukaca i drugih beskralježnjaka koji su, uz sjemenke, hrana malim kamenjarskim sisavcima. Beskralježnjacima se hrani i endemična

velebitska gušterica, kojoj spljošteni oblik tijela omogućava zavlacenje duboko u pukotine, kako bi se sakrila od grabežljivaca. Možda je najpoznatiji stanovnik kamenjara poskok, najotrovnija europska zmija.

Sipar je rastresita nakupina izlomljenih komada stijena, koje se često nalaze na padini. Kao podloga je nestabilan, a naslage tla i voda nalaze se duboko. Biljke sipara stoga imaju korijen višestruko duži od nadzemnog dijela biljke, kako bi dosegle te tvari neophodne za život.

Jeste li znali?

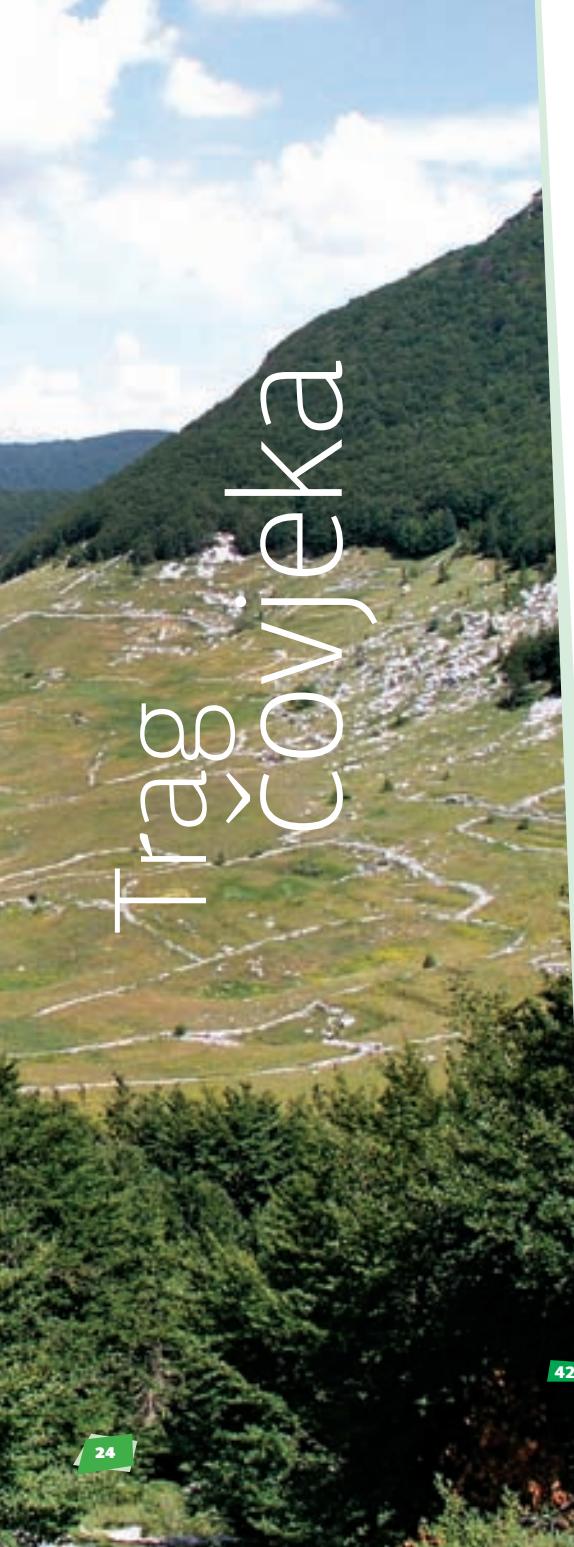
Hrvatska bresina jastučasta je biljka ljubičastih cvjetova. Raste u pukotinama stijena na području Dinarida od brdskog do preplaninskog i planinskog pojasa. Iako je aromatična, ne koristi se kao začin i lijek poput srodnih vrisaka.

38 Biljke zakorijenjene u pukotinama stijena

39 Dinarski voluhar (*Dinarolacerta bogdanovi*) veoma je stara vrsta

40 Poskok (*Vipera ammodytes*) je uobičajeni stanovnik hrvatskog kamenjara

41 Hrvatska bresina (*Micromeria croatica*)

Travnjaci s povijekom

Dugotrajna prisutnost čovjeka dala je poseban pečat izgledu krajobraza na području sjevernog Velebita. Danas nas na to podsjećaju pastirski stanovi, suhozidi, tradicionalni putovi i lokve. Travnjaci koji ovom području daju osobitu privlačnost nastali su upravo krčenjem šumske površine radi ispaše i uzgoja poljoprivrednih kultura. Podgorci, stanovnici naselja primorske padine Velebita, na planini su nekoć napasali stoku – ovce, koze, krave i konje. Za kratkog ljetnog razdoblja obrađivali su male, krčenjem očišćene površine zemlje. Vršni dio planine bio je i glavni izvor sijena za ishranu stoke zimi jer se plodna zemlja u Podgorju i nižim dijelovima planine nije koristila za košnju već se obrađivala.

Na vršnom dijelu sjevernog Velebita nije bilo stalnih naselja – klimatski uvjeti za to bili su presurovi. Zato se vršna zona koristila samo u toplijem razdoblju godine, a te su se sezonske selidbe odvijale u nekoliko „koraka“, ovisno o vremenskim prilikama. Prema kazivanju gospodina Drage Vukušića, dugogodišnjeg motritelja Meteorološke postaje Zavižan, obitelj je preko zime boravila u Gornjoj Kladi, podgorskem selu smještenom na oko 300 m nadmorske visine. Odatle bi se u ožujku ili travnju selila na Babrovaču (900 m n.v.), a u svibnju ili lipnju u Vukušić dulibu (oko 1300 m n.v.). Za vrijeme košnje, u srpnju i kolovozu, boravilo se u vršnom dijelu Velebita, na Vukušić kantuništu (oko 1500 m n.v.). Već u rujnu slijedio je povratak na Babrovaču gdje se obično boravilo do prvog snijega nakon kojega je slijedio povratak u Gornju Kladu.

Za boravka u planini ljudi su živjeli u „ljetnim stanovima“. To su bile jednostavne nastambe građene od grubo klesanog kamena, krovova pokrivenih drvenom šindrom (šimlom). Na području Nacionalnog parka Sjeverni Velebit zaobilježeni su deseci ljetnih naselja s pastirskim

stanovima. Napušteni su do sredine prošloga stoljeća, a aktivni su jedino stanovi obitelji Vukušić na lokalitetu Babrovača. Najveći i najočuvaniji kompleks pastirskih stanova, suhozida i šterni u Nacionalnom parku nalazi se na Mirovu, prostranoj udolini na oko 1350 m nadmorske visine.

Kako bi osigurali dovoljno vode, kojom krški predjeli uvijek oskudijevaju, ljudi su gradili kamene rezervoare (šterne). Stoku su napajali u lokvama koje su obzidavali kamenom i redovito održavali. Za najvećih vrućina donosili su snijeg i led iz sniježnica.

Stoljećima je čovjek, živeći u harmoniji s prirodom, obogaćivao i održavao krajobraznu i biološku raznolikost Velebita stvarajući nova staništa – travnjake, lokve i suhozide. Poput pastirskih naselja, i oni su danas prepušteni polaganom nestajanju.

Jeste li znali?

Zbog bogatih i gustih šuma smreke, jеле i bukve šumarstvo je na Velebitu oduvijek bilo jedan od najvažnijih izvora prihoda. Prva šumarstva u Hrvatskoj osnovana je upravo na području sjevernog Velebita, u selu Krasnu 1765. godine. I danas se u okolini Parka može vidjeti tradicionalno iznošenje drva pomoći konja natovarenih samarima.

42 Ostaci ljetnog naselja na Mirovu

43 Ljetni stanovi

44 Vanjsko grlo "šterne" klesano iz jednog kamena

45 Samarica – iznošenje drva konjima

43

44

45

45

25

Žudnja za planinom

46

Obično se za planine kaže da ih treba osvojiti. Velebit je planina koja osvaja posjetitelje i vjerojatno nema planinara koji je prošao Velebitom, a da se nije poželio što skorije vratiti. Maštu i znatiželju planinara Velebit je počeo zaokupljati tek početkom prošloga stoljeća. No planinari toga vremena drugačije su se kretali ovim prostranstvima. Nije bilo prijevoznih sredstava ni pristupnih cesta, a ni staza za brzinske posjete Velebitu. Ljepota je bila ista, ali naporci koje su ulagali ondašnji planinari bili su mnogo veći. Tek od 1933. godine, kad je završena gradnja Premužićeve staze, mogli su se jednostavnije proći najimpresivniji i najnepristupačniji dijelovi Velebita. Zanimljivo je da se u srednjem vijeku u Hrvatskoj za planinu upotrebljavao izraz velebić.

Planinarenje je suvremenom čovjeku postalo način i stil života, a ne besciljno lutanje po brdima. Odlazak u prirodu i kretanje na čistom zraku predstavlja aktivan način odmora koji, unatoč uloženom fizičkom naporu, čovjeka ispunjava novom snagom i zadovoljstvom.

U Nacionalnom parku Sjeverni Velebit planinari su uredili i obilježili mnoga staza i putova, te su mogućnosti za planinarenje iznimno raznovrsne. S planinskih vrhunaca pružaju se prekra-

sni vidici na Jadransko more i otoke te na ličko zaleđe s kontinentalne strane. Najviši su vrhovi Nacionalnog parka, s visinom od 1676 m, Veliki Zavižan, Gromovača i Vratarski kuk, a najviši vrh sjevernog Velebita, Mali Rajinac (1699 m n.v.), nalazi se u neposrednoj blizini Parka. U Nacionalnom parku postoje tri planinarska objekta. Najpoznatije odredište svakako je Planinarski dom Zavižan koji je mnogim planinarama jedno od najomiljenijih mjeseta kako zbog ljepote krajolika i prekrasnih vidika tako i zbog topline koju su u njega ugradili bezbrojni planinari i domaćini doma. Rossijeva koliba, sagrađena 1929. godine, nalazi se uz Premužićevu stazu podno Pasarićeva kuka i služi kao mjesto za predah i sklonište od lošeg vremena planinarama i izletnicima. Planinarska kuća na Alanu, preuređena bivša lugarnica, izvrsno je polazište za obilazak južnih dijelova Parka. U blizini Nacionalnog parka postoji još nekoliko planinarskih kuća koje su pogodno ishodište za obilazak Parka i okolice.

46 Na vrhu Crikvena

47 Rossijeva koliba

48 Planinarske označke

49 Planinarski dom Zavižan

PLANINARI ZNAČAJNI ZA VELEBIT

Ivan Krajač (1921.-1925.), doktor prava, odvjetnik i političar, bio je predsjednik Hrvatskog planinarskog društva i njegov reformator, a osobito je značajan za prodor planinarstva na Velebit. Istraživao je njegove najnepristupačnije kukove i pisao o njima. Iskoristio je svoj položaj za sufinanciranje gradnje Premužićeve staze, izabrao lokaciju planinarskog doma na Zavižanu, tada zvanog Krajačeva kuća, i tiskao reprezentativni *Vodič po Velebitu* Josipa Poljaka. Krajača se može smatrati i prvim istraživačem velebitskih špilja. Njegovo ime nose Krajačevi kukovi u sjevernem Velebitu koji je strastveno istraživao.

Markantna ličnost planinarskog života bio je i **Josip Pasarić** (1925.-1933.), a njegovim je imenom nazvan kuk iznad Rossijeve kolibe. Bio je urednik *Planinarskog vjesnika*, predsjednik Hrvatskog planinarskog društva i planinarski pisac.

Ante Premužić (1889.-1979.), dipl. inž. šumarstva, za vrijeme rada u Direkciji šuma u Sušaku trasirao je glasovitu turističku stazu uzduž Velebita. S Krajačem je istraživao Velebit, osobito Rožanske kukove.

Ljudevit Rossi (1850.-1932.) istraživao je velebitsku floru, a njegovim imenom nazvano je sklonište u Rožanskim kukovima.

Jeste li znali?

U gradnji Premužićeve staze sudjelovali su brojni radnici i majstori iz Podgorja vični umijeću obrade kamena. U doba krize, tridesetih godina prošloga stoljeća, upravo je gradnja Premužićeve staze predstavljala važan izvor prihoda brojnim podgoranskim obiteljima.

47

48

49

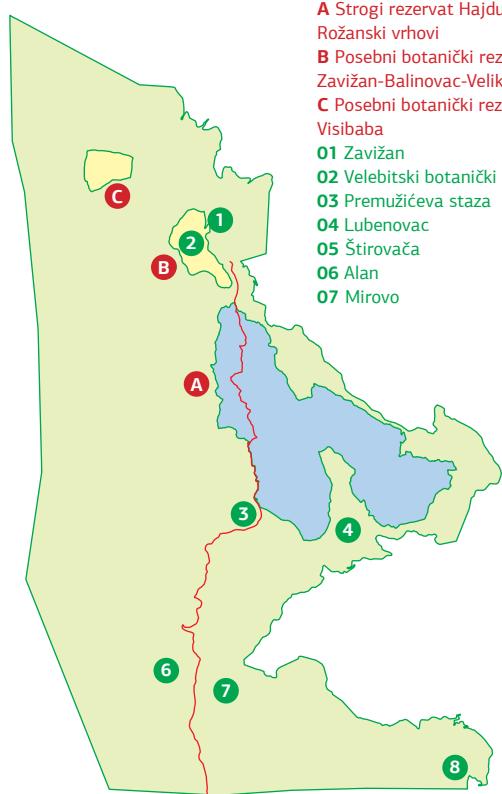

27

A wide-angle photograph of a rugged mountain landscape. In the foreground, several hikers wearing backpacks and hats are walking along a rocky path. The terrain is covered in large, light-colored boulders and patches of green vegetation, likely pine trees. In the background, the mountain rises steeply, showing more of its rocky face and some greenery at higher elevations under a clear blue sky.

Istražite i doživite Sjeverni Velebit

Nacionalni park Sjeverni Velebit pravo je odredište za sve one koji prednost daju aktivnom odmoru i boravku u prirodi - planinarenju, šetnji, trekingu, bicikliranju. Ispresijecan je s tridesetak planinarskih staza koje pružaju brojne mogućnosti obilaska ovoga prostora. Upravo šetnjom otkrit ćete neke od najljepših i najčarobnijih dijelova ovog prostora!

- A Strogi rezervat Hajdučki i Rožanski vrhovi
- B Posebni botanički rezervat Zavižan-Balinovac-Velika kosa
- C Posebni botanički rezervat Visibaba
- 01 Zavižan
- 02 Velebitski botanički vrt
- 03 Premužičeva staza
- 04 Lubenovac
- 05 Štirovača
- 06 Alan
- 07 Mirovo

50 Premužičeva staza – omiljeno odredište svih ljubitelja prirode

51 Osvajanje vrhova

52 Bicikliranje kroz prirodu

53 Uspon na Gromovaču

52

53

53

29

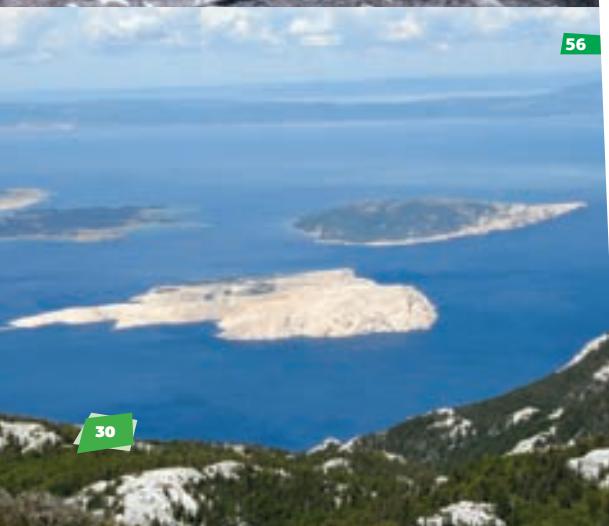
Zavižan

Zavižan je jedan od najpoznatijih lokaliteta unutar Nacionalnog parka Sjeverni Velebit. Na 1594 m nadmorske visine, ispod vrha Vučjak, smješten je Planinarski dom Zavižan i meteorološka postaja. Uložite li napor u vidu petnaestominutnog laganog uspona i popnete se planinarskim stazama na neki od okolnih vrhova – vidikovaca – otvorit će vam se prekrasni vidici na kvarnerske otoke i Liku. Upravo vizure koje se pružaju sa zavižanskih vrhova ostavljaju najveći dio naših posjetitelja bez daha.

Jeste li znali?

Planinarski dom Zavižan izgrađen je na temeljima nekadašnje Krajačeve kuće sagrađene davne 1927. godine.

PD ZAVIŽAN – VAŽNE INFORMACIJE

KONTAKT +385 (0)53 614 209; +385 (0)53 614 203

OTVORENO STALNO

VODA CISTERNA

BROJ LEŽAJA 28

BROJ SJEDIŠTA U BLAGOVAONICI 40

OPSKRBA HRANA PREMA DOGOVORU, PIĆE

TUŠ DA

STRUJA DA

54 Pogled s Velikog Zavižana

55 Krajačeva kuća

56 Kvarnerski otočići kao na dlanu

57 Ulaz u Velebitski botanički vrt

58 Velebitska degenija (*Degenia velebitica*)

59 Botaničke oznake u Vrtu

Velebitski botanički vrt

U neposrednoj blizini Zavižana, petnaestak minuta hoda od planinarskog doma, nalazi se Velebitski botanički vrt osnovan 1967. godine, na inicijativu dr. Frana Kušana. Ideja koja je vodila osnivače botaničkog vrta aktualna je i danas – željeli su bogatstvo flore Velebita učiniti dostupno ne samo znanstvenicima, istraživačima i zaljubljenicima u Velebit već i svim posjetiteljima koji dođu na sjeverni Velebit.

Vrt se nalazi na nadmorskoj visini od 1480 metara, a u njegovu središnjem dijelu nalazi se Balinovačka ponikva oko koje vodi kružna kamenita staza duga 600 metara. Danas u Vrtu raste oko 500 biljnih vrsta od kojih su neke samonikle, dok su druge donesene s ostalih dijelova Velebita. Među njima su i neke rjeđe velebitske vrste – velebitska degenija, hrvatska sibireja, krški runolist, velebitski klinčić, Kitajbelov jaglac, Kitajbelov pakujac, hrvatska gušarka... Posebno je zanimljiva velika kamenjara na kojoj rastu brojne atraktivne vrste. Za obilazak Vrta potrebno je oko sat vremena laganog hoda, a najbolji su dio godine za posjet Vrtu lipanj i srpanj.

Jeste li znali?

Simbol Velebitskog botaničkog vrta je endem - velebitska degenija u plodu čije je likovno rješenje izradio poznati akademski slikar Eduard Kovačević. Na Velebitu degenija prirodno raste samo na njegovom srednjem dijelu, a u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit isključivo na području Velebitskog botaničkog vrta i rezervata kamo ju je unio čovjek.

57

58

59

31

Alan - Mirovo

Alan sa širom okolicom područje je prostranih planinskih travnjaka, duliba i padeža iznad kojih se uzdižu slikoviti vrhovi. Veliki Alan (1414 m n.v.) jedan je od značajnijih velebitskih prijevoja. Njime prolazi poprečna velebitska cesta koja spaja Liku s morem. Smještena podno vrha Alančić uz sam rub šume, odmah uz prilaznu cestu nalazi se i Planinarska kuća Alan. S Alanom se također pruža prekrasan pogled na more i otoke. U neposrednoj blizini Alana nalazi se Mirovo - nekad ljetno planinsko naselje, a danas samo još jedan velebitski travnjak s vidljivim ostacima suhozida i starih ljetnih stanova. U prošlosti je Mirovo bilo jedno od većih naselja na Velebitu, o čemu danas svjedoče brojni ostaci kamenih kuća, štala, suhozida i cisterni (štterni).

Jeste li znali?

Zapuštena žičara za prijevoz trupaca s Velebita koja vodi od Alana do uvale Stinica na jadranskoj obali svojevrstan je spomenik ljudskom besmislu. Gradili su je u strahovito teškim uvjetima politički zatočenici kaznionice na Golom otoku. Bila je gospodarski neiskorištena i ekonomski neisplativa, te je radila svega nekoliko godina.

PK ALAN - VAŽNE INFORMACIJE

[www.plsavez.hr/hr/Planinarska_kuća_Alan](http://www.plsavez.hr/hr/Planinarska_kuća_Alан)

KONTAKT +385 (0)99 515 4999

E-MAIL PAVLIC.IRENA@GMAIL.COM; IVAN.HAPAC@PLSAVEZ.

HR: MARINORABAK@YAHOO.COM; ISENJANIN@GMAIL.COM

OTVORENO OD KRAJA SVIBNJA DO KRAJA LISTOPADA STALNO,
IZVAN SEZONE OBICNO NEDJELJOM;

VODA CISTERNA

BROJ LEŽAJA 40; BROJ SJEDIŠTA U BLAGOVAONICI 30

OPSKRBA JEDNOSTAVNA JELA, PIĆE

TUŠEVNI NE; STRUJI NE

Premužićeva staza

Premužićevu stazu danas smatramo pravim remek-djelom graditeljstva jer je građena u kamenu - suhozidu, te je položena tako da nas na vrlo jednostavan način vodi u najsurovije i najkrševitije dijelove Sjevernog Velebita – Hajdučke i Rožanske kukove. Građena je tridesetih godina prošlog stoljeća te se u dužini od 57 km proteže hrptom planine od Zavižana do Baških Oštarija u srednjem Velebitu. Ime je dobila po svom projektantu i graditelju, inženjeru šumarstva Anti Premužiću, strastvenom planinaru i zaljubljeniku u ljepote Velebita. Staza nema teških uspona pa je pogodna i za posjetitelje nenavikle na planinarenje. S Premužićeve se staze odvaja nekoliko uspona na neke od najljepših vrhunaca sjevernog i srednjeg Velebita – Gromovaču, Crikvenu, Šatorinu i druge. Kroz Nacionalni park Sjeverni Velebit prolazi 16 km staze, a na otprilike dva sata hoda od Zavižana nalazi se planinarsko sklonište Rossijeva koliba. Premužićeva staza 2009. godine u cijeloj je svojoj dužini i službeno zaštićena kao kulturno dobro od nacionalnog značaja.

Jeste li znali?

UKUPNA DUŽINA STAZE 57 km

DUŽINA STAZE U NP SJEVERNI VELEBIT 16 km

PROSJEČNA ŠIRINA 1,20

NAJVISA TOČKA 1630 m, NP Sjeverni Velebit

NAJNIZA TOČKA 920 m, Baške Oštarije, PP Velebit

PROSJEČNI NAGIB 10%

NAJVEĆI NAGIB 20% sedlo Crikvena, NP Sjeverni Velebit

60 Na vrhu Buljma

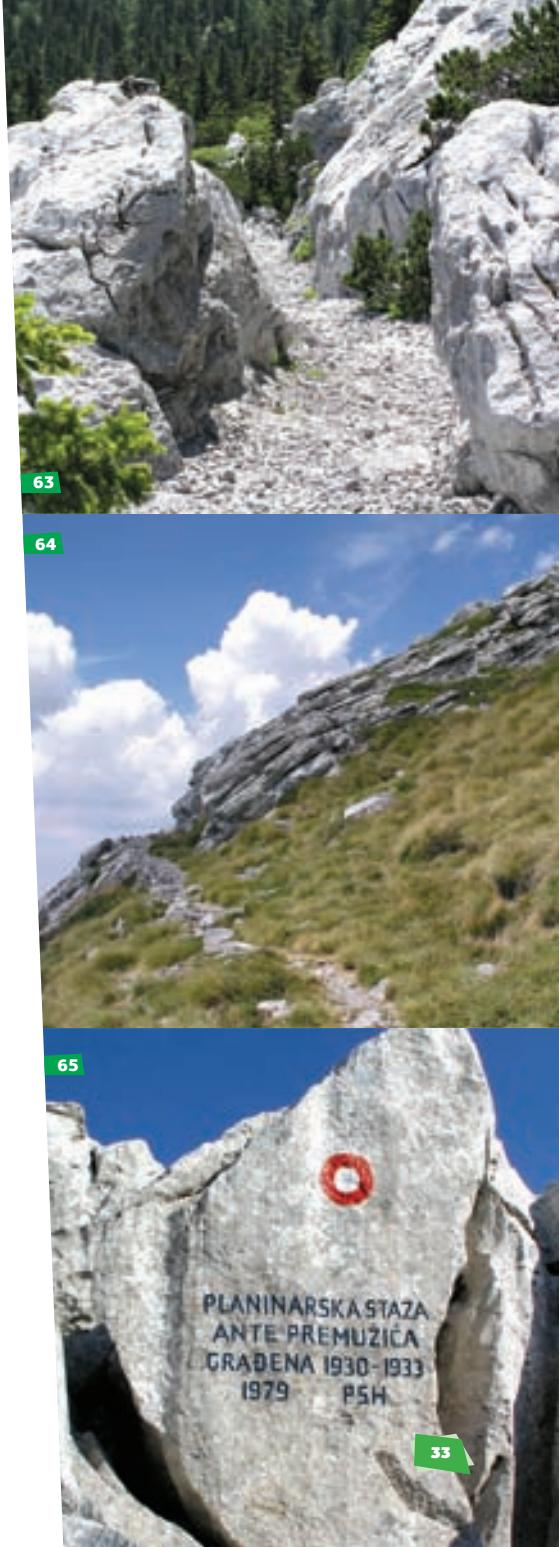
61 Travnjaci na padinama Alana

62 Ostaci žičare

63 Staza u kamenu

64 Premužićeva staza u južnom dijelu Parka

65 Spomenik graditelju

66

67

68

Štirovača

U svom južnom dijelu Nacionalni park Sjeverni Velebit obuhvaća i dio Štirovače – prostrane doline na oko 1100 m n.v. poznate po velikim očuvanim crnogoričnim šumama. Štirovača je među rijetkim lokalitetima u Parku s izvorom pitke vode i nekoliko potočića koji napajaju okolne vlažne livade.

U prošlosti je Štirovača bila izuzetno živo mjesto, osobito za toplijih ljetnih mjeseci. Tamo se nalazila pilana, restoran, kuće u kojima su živjeli stočari sa svojim obiteljima, radnici šumarije i pilane... Stoga je Štirovača i danas omiljeno tradicionalno izletište lokalnog stanovništva, a svim ostalim posjetiteljima ugodno mjesto za odmor.

Kako biste mogli uživati u jedinstvenoj atmosferi Štirovačke doline, obnovili smo izvor, postavili klupe za odmor te uredili ložišta na kojima možete pripremiti ukusan obrok nakon dana ispunjenog šetnjom i boravkom u prirodi.

Jeste li znali?

Štirovača je, zajedno s Plitvičkim jezerima, proglašena prvim nacionalnim parkom još davne 1928. godine, no taj status imala je samo godinu dana.

66 Jedan od Štirovačkih potočića

67 Planinčice (*trollius europaeus*) u proljeće

68 Izvor

69

70

71

Odakle krenuti

Želite li provesti dan u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit, predlažemo vam nekoliko izleta, ovisno o vremenu koje imate na raspolaganju i tjelesnoj pripremljenosti. Mogućnosti su izbora, dakako, puno veće, no prepuštamo vam da to sami otkrijete.

S obzirom da se nalazite u planinskom Parku, gotovo svaki od predloženih izleta uključuje posjet barem jednom od planinskih vrhova, bilo u Nacionalnom parku ili okolnom Parku prirode Velebit, a svi su odreda ujedno i prekrasni vidi-kovci. S vrhova smještenih na zapadnoj strani Parka pružaju se prekrasni pogledi prema Kvarneru i otocima, ali i dijelu unutrašnjosti, dok se s onih koji su malo istočnije pruža bolji pogled prema unutrašnjosti i Lici. Za lijepa vremena s vrhova se mogu vidjeti Učka, Klek u Gorskem kotaru, pa i najviši vrh Velebita - Vaganski vrh (1757 m.n.v.), u Nacionalnom parku Paklenica.

Sve predložene ture vode obilježenim planinarskim stazama, a osim njih u Parku postoje i mreža šumskih cesta koje mogu izvrsno poslužiti za izlete biciklom ili kombinacije bicikliranja i hodanja.

69 Pogled na otok Pag

70 Velebitski vrhovi

71 Planinarska markacija

72 Pogled s Balinovca

POLAZNA TOČKA

Planinarski dom ZAVIŽAN

Obilazak zavižanskih vrhova / 🚶 DO DVA SATA

Od Planinarskog doma Zavižan desetak minuta dugačak uspon vodi vas na vrh Vučjak (1644 m n.v.). Vrlo je jednostavno uspeti se i na Veliku kosu (1623 m n.v.) s koje se nešto strmijom stazom možete spustiti u Velebitski botanički vrt, obići ga kružnom stazom i vratiti se cestom ili stazom u planinarski dom. Za ovu šetnju potrebno je nešto manje od dva sata hoda. Zahtjevниja je i duža varijanta uspon s Velike kose na 1600 m n.v. visok vrh Balinovac (na jednom se mjestu penjete pomoću klina), te opet povratak s Balinovca niz sipar na kružnu stazu u Velebitski botanički vrt.

Veliki Zavižan / 🚶 DO DVA SATA

Na Veliki Zavižan, jedan od najviših vrhova sjevernog dijela Velebita (1676 m n.v.) možete doći na dva načina. Kod ulaza u Velebitski botanički vrt započinje lakši uspon na vrh. Put vas vodi naizmjence šumom i livadama, a potkraj kroz klekovicu bora krivulja. Drugi je put, koji započinje u Velebitskom botaničkom vrtu, vrlo strm i bolje ga je iskoristiti za silazak s vrha. Sam je vrh kamenit i ogoljen, zbog čega se s njega pruža izvanredno lijep vidik.

Pivčevac / 🚶 DO ČETIRI SATA

Od Planinarskog doma Zavižan planinarskom stazom možete se uspeti do vrha Pivčevac (1676 m n.v.) koji je dobio ime po tetrijebu ili „pivcu“, kako ga zove lokalno stanovništvo. S vrha pružaju se široki vidici na čitav sjeverni Velebit, travnjake Krasnarska jezera, Hajdučke i Rožanske kukove i Mali Rajinac. S vrha vodi strma staza koja se spušta na uzdužnu velebitsku cestu kojom se možete vratiti do planinarskog doma. U neposrednoj blizini spoja planinarske staze s cestom nalazi se Vukušić snižnica - manja jama (1470-1450 m n.v.) smještena između stijena na mjestu gdje sunce nikada ne dopire. Stoga se u njoj snijeg zadržava i u ljetnim mjesecima, pa je u prošlosti bila važan izvor vode i leda za podgorsku obitelj Vukušić po kojoj je i dobila ime.

Mali Rajinac – Rossijeva koliba / 🚶 ČITAV DAN

Oni koji žele provesti cijeli dan na kružnoj turi mogu krenuti od Planinarskog doma Zavižan planinarskom stazom na najviši vrh sjevernog Velebita - Mali Rajinac (1699 m n.v.), u Parku prirode Velebit. Odande, spustivši se na cestu Zavižan – Veliki Lom, treba nastaviti preko Škrbinih draga i nakon uspona doći do Rossijeve kolibe te se po poznatoj Premužičevoj stazi, uživajući u ljepoti okolnih kamenih kukova, vratiti prema Planinarskom domu Zavižan.

73 Veliki Lubenovac

POLAZNA TOČKA Planinarska kuća ALAN

Buljma / DO DVA SATA

Do Buljme vas od Planinarske kuće Alan vodi kružna grebenska staza, a sam je vrh smješten na 1451 m n.v. S vrha se spuštate na južni dio Premužićeve staze, a potom se cestom možete vratiti do planinarske kuće. Za ovaj kratki izlet bez većih uspona, s lijepim pogledom na more i dolinu Mirova potrebno vam je oko 1,5 sat hoda.

Alančić / DO DVA SATA

Vrh Alančić (1611 m n.v.) udaljen je od Planinarske kuće Alan oko sat hoda Premužićevom stazom prema sjeveru. Travnat je i s njega se pruža predivan pogled kako na velik dio sjevernog i srednjeg Velebita, tako i na more.

Zečjak / DO ČETIRI SATA

Za uspon na vrh Zečjak (1622 m n.v.) potrebno vam je oko dva sata hoda u jednom smjeru. Od Planinarske kuće Alan krenete cestom prema Štirovači, a potom Premužićevom stazom prema jugu, nakon čega slijedi uspon na Zečjak s kojega se možete vratiti istim putem ili se preko Kite na cestu spustiti kod prijevoja Veliki Alan. Zečjak je po visini drugi vrh srednjega Velebita, odmah iza Šatorine.

Veliki Golić – Goljak / DO ČETIRI SATA

Do vrha Goljak (1605 m n.v.) možete doći skrenuvši s ceste za Štirovaču na cestu prema Velikom Lubenovcu, nakon čega se brzo odvaja planinarski put prema Velikom Goliću i Goljaku. S Goljaka se pružaju lijepi vidici na Veliki Kozjak, Kitu, Bilenski padež, te druge bliže i dalje vrhove. Ova je kružna staza atraktivna jer uglavnom prolazi kroz travnjačke površine te nije pretjerano zahtjevna u smislu težih uspona.

Veliki Lubenovac / ČITAV DAN

Do Velikog Lubenovca, prekrasnog travnjaka s ostacima ljetnih stanova, možete doći tako da krenete od Alana Premužićevom stazom prema sjeveru te kod odvojka za Krajačev kuk skrenećete desno i počnete se spuštati planinarskom stazom. Na Alan se možete vratiti planinarskom stazom, pa onda makadamskom cestom koja vas vodi uz travnjake Tudoreva. Za one koji žele malo zahtjevniji izlet preporučujemo uspon na Veliki Kozjak do kojega se može doći planinarskom stazom s Velikog Lubenovca. Za ovaj dodatni uspon na jedan od najljepših vrhova ovoga dijela Velebita potrebno je oko dva sata hoda. S vrha se pruža prekrasan vidik na Veliki Lubenovac, Goljak, Hajdučke i Rožanske kukove, na sjever sve do Vučjaka i Planinarskog doma Zavižan.

POLAZNA TOČKA Premužićeva staza

Ukoliko ste se odlučili na šetnju Premužićevom stazom, ovisno o vašoj kondiciji i mogućnosti organiziranja prijevoza, preporučujemo više mogućnosti obilaska.

Jednodnevni izlet možete organizirati tako da krenete od sjevera (Zavižana) ili juga (Alan) do Rossijeve kolibe, za što vam je potrebno oko dva, odnosno tri sata. Na polaznu se točku možete vratiti istim putem ili se, ako ste raspoloženi i za planinarenje, spustiti preko Fabinog doca prema Lubenovačkim vratima. Povratak prema Zavižanu mogući je preko Škrbinih draga, odnosno preko Lubenovca i Tudoreva prema Alanu. Povratak će biti duži i trajat će 4-5 sati. Ukoliko imate mogućnost organiziranja prijevoza vozila, preporučujemo da Premužićevom stazom prohodate dionicu između dva planinarska doma. Za to će vam biti potrebno 5-6 sati.

74 Početak Premužićeve staze kod Zavižana

75 Naiimpresivniji dio staze u Rožanskim kukovima

76 Šumoviti dio Premužićeve staze

77 Početak poučne staze na ulazu u Park

78 Poučna tabla na Premužićevoj stazi

79 Poučne tabele rado čitaju djeca i odrasli

Poučne staze

Kako bi vam boravak u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit bio što zanimljiviji, duž nekih postojećih planinarskih staza i stočarskih putova osmislili smo i postavili poučne table koje će vas upoznati s prirodnim i kulturnim vrijednostima ovoga prostora.

Staza zviri – povezuje ulaz u Park – Babić Siču s Planinarskim domom Zavižan, a potrebno je vrijeme hoda oko 1,5 sat. Na ovoj stazi možda ugledate neke od zanimljivih životinja sjevernog Velebita ili opazite tragove njihove prisutnosti.

Trag čovika – također povezuje ulaz u Park – Babić Siču s Planinarskim domom Zavižan, ali preko primorske strane Velebita, starim stočarskim putovima. Potrebno je vrijeme hoda oko tri sata. Šećući stazom možete se upoznati s tegobnim načinom života ljudi koji su stoljećima obitavali na ovom prostoru.

Staze Velebitskog botaničkog vrta – povodom obilježavanja 40. godišnjice osnutka, u Velebitskom botaničkom vrtu postavljeno je petnaest poučnih tabli na kojima možete bolje upoznati biljni svijet i njegovu raznolikost, ali i uvidjeti trud, entuzijazam i ljubav mnogih znanstvenika, stručnjaka, radnika i vrtlara koji su se brinuli o Vrtu.

Premužičeva staza – duž dijela staze koji se nalazi u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit postavljeno je 26 poučnih tabli koje čine mozaik sastavljen od geologije, speleologije, živog svijeta i kulturne baštine ovoga prostora.

Kako do nas

Sjeverni dio Parka - Ulaz Babić Siča - Zavižan, Velebitski botanički vrt

Babić Siča (1300 m n.v.) nalazi se na sjevernom dijelu Parka i glavni je ulaz za sve one koji žele posjetiti područje Zavižana i Velebitskog botaničkog vrta. Do Babić Siče se dolazi iz pravca Oltara, blago se penjući asfaltiranim cestom u dužini od 10 km. Oltari su udaljeni 10 km od Krasne i 12 km od Svetoga Jurja, na jadranskoj obali. Od Babić Siče do Planinarskog doma Zavižan vodi 7,5 km neasfaltirane planinske ceste.

Južni dio Parka - Štirovača i Alan

Želite li posjetiti područje Štirovače, iz Krasne se vozite asfaltiranim zavojitom cestom 29 km. Idete li na Alan, tri km prije spuštanja u dolinu Štirovače skrenete na zapad, u smjeru Jablanca te se do Planinarske kuće Alan vozite oko 9 km po neasfaltiranoj cesti bez većih uspona. S jadranske ceste, iznad Jablanca, se također možete uspeti do Planinarske kuće Alan 25 km dugom asfaltiranim, ali prilično uskom cestom. Do Štirovače se može doći i šumskom asfaltiranim cestom (dio ceste u dužini tri km je neasfaltiran) iz pravca Gospića, preko Pazarišta.

Ceste koje vode do Nacionalnog parka Sjeverni Velebit i po njemu dijelom su makadamske. Molimo Vas raspitajte se u Upravi Parka o njihovu stanju i mogućnosti prolaska. Provjerite imate li dovoljno goriva jer u Krasnu nema benzinske crpke, a najbliže crpke nalaze se u Otočcu (25 km) i Senju (35 km). Svakako izračunajte udaljenosti koje planirate prijeći vozilom i opskrbite se s dovoljno goriva.

Savjeti i pravila ponašanja

Nacionalni park Sjeverni Velebit je područje izvorne, gotovo netaknute divljine. Vremenski uvjeti su nepredvidljivi i vrlo promjenjivi, a mnoge divlje životinje ovdje nalaze svoj mir. Najčešće bježe od ljudi no ako ih izazovemo ili smo neoprezni neke od njih, poput medvjeda ili poskoka, mogu biti opasne. Poštivanjem divljine i pravilnim ponašanjem učinit ćete svoj boravak u našem Nacionalnom parku ugodnim i lijepim. Molimo vas da se pridržavate sljedećih pravila:

- uvijek sa sobom ponesite dovoljno vode – na prostoru Parka svega je nekoliko izvora žive vode, a voda iz cisterni (šterni) uz planinarske objekte može biti nepodesna za piće
- nosite čvrste visoke cipele – spriječit ćete padove, ozljede nogu i stopala ili ugriz zmije
- nosite dovoljno tople i nepromočive odjeće te zaštitu za glavu zbog sunčanice
- pazite kamo stajete ili se hvatate rukama – poskoci se mogu sunčati na planinarskoj stazi ili drveću i grmlju uz nju; u pravilu će ostati mirni ili pokušati pobjeći, no ako su direktno ugroženi, mogu se pokušati obraniti ugrizom
- ugledate li medvjede, ne pokušavajte ih slijediti, već ostanite mirni; ni u kom se slučaju ne pokušavajte približiti mладuncima jer se njihova majka nalazi u neposrednoj blizini i pokušat će ih obraniti
- morate li provesti noć na otvorenom, nemojte se spuštat na dno ponikve da biste spaivali – zbog inverzije tamo je temperatura mnogo niža od okolnih dijelova

Na prostoru Nacionalnog parka Sjeverni Velebit nije dopušteno:

BUČENJE

BACANJE OTPADAKA

KRETANJE PASA BEZ UZICE

BRANJE BILJAKA I GLJIVA

UZNEMIRAVANJE ŽIVOTINJA

KAMPIRANJE

LOŽENJE VATRE

KRETANJE IZVAN STAZA

Osnovna zadaća Nacionalnog parka Sjeverni Velebit jest zaštita, očuvanje i promicanje ovog jedinstvenog područja. Uprava Parka nalazi se u selu Krasnu, smještenom u slikovitoj Krasnarskoj dolini, na oko 800 m nadmorske visine. Čitavo područje Parka pripada Gradu Senju, u kojem se nalazi i Info-centar Parka.

Javna ustanova Nacionalni park Sjeverni Velebit upravlja Parkom na temelju Zakona o zaštiti prirode i Plana upravljanja. Među našim je glavnim aktivnostima svakodnevni nadzor terena koji provode nadzornici. Stručni djelatnici imaju zadaću, u suradnji sa znanstvenicima, popisati i predstaviti prirodne i kulturne vrijednosti Parka te osmislići programme njihova praćenja i zaštite. Park je također namijenjen posjećivanju i rekreaciji, pa mnogo pozornosti posvećujemo obrazovanju posjetitelja i šire javnosti putem prezentacija, izložbi, stručnih vođenja, poučnih staza, tiskanja stručnih vodiča i slično.

U svom radu surađujemo s brojnim znanstvenim i stručnim institucijama, lokalnom zajednicom, udrugama, školama, tvrtkama i turističkim sektorom.

80 Radionica za djecu "Napravi Super-biljku"

81 Upravna zgrada Nacionalnog parka

82 Pregled klopki za inventarizaciju strizibuba

83 Obilazak terena s kolegama iz drugih zaštićenih područja

“Nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekoloških sustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih vrijednosti. Nacionalni park ima znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu i rekreativnu namjenu. U nacionalnom parku su dopuštene radnje i djelatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode. U nacionalnom parku je zabranjena gospodarska uporaba prirodnih dobara.”

Zakon o zaštiti prirode

(Narodne novine 70/05)

Jeste li znali?

S obzirom da živimo i radimo u planinskom području, posebna se pažnja svake godine posvećuje obilježavanju **11. prosinca – Međunarodnog dana planina**. Tada Ustanova za stanovnike Krasna i okolice te sve goste organizira prezentacije, izložbe i kulturno-umjetnički program, uz neizostavnu seosku zabavu.

JAVNA USTANOVA
NACIONALNI PARK SJEVERNI VELEBIT
KRASNO 96
53274 KRASNO
T +385 (0)53 665 380
F +385 (0)53 665 390
E-MAIL INFO@NP-SJEVERNI-VELEBIT.HR
WEB WWW.NP-SJEVERNI-VELEBIT.HR

IMPRESUM

NAKLADNIK

Javna ustanova Nacionalni park Sjeverni Velebit

ZA NAKLADNIKA

Milan Nekić, ravnatelj

AUTORI TEKSTOVA

Irena Glavičić, Dubravka Kljajo, Irena Krušić,
Svetlana Lupret-Obradović, Tea Šilić

LEKTURA

Kristina Varda

FOTOGRAFIJE

Arhiva JU NP Sjeverni Velebit, Darko Bakšić, Vlado Božić,
Antun Delić, Boris Kryštupek, Neven Matičec, Armin Mešić,
Petar Pavešić, Osvin Pečar, Csaba Pinter, Remo Savisaar,
Zdenko Tkalcec, Josip Tomaić, Ivo Velić, Ante Vukušić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Studio Revolucija, Zagreb

TISAK

Kerschoffset, Zagreb

NAKLADA

15000 kom.

1. izdanje, prosinac 2009.

ISBN 978-953-7552-04-6

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu

Sveučilišne knjižnice Rijeka pod brojem:

120419071

